

УДК 025.2:655.42(0.021.6)

Алла Доркену,
завідувач філії ДНПБ України
ім. В. О. Сухомлинського

Колекція "Мініатюрні книги" у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

У статті представлено визначення поняття "мініатюрне видання", досліджено історію формування колекції "Мініатюрних книг" у фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, розглянуто питання щодо забезпечення особливих умов зберігання таких документів, розкрито склад і зміст колекції.

Ключові слова: мініатюрні видання, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, колекція мініатюрних книг, зберігання книжкових пам'яток.

Ефективність використання наявних бібліотечних фондів у бібліотеках усіх систем і відомств значною мірою залежить від вирішення питань організації, розміщення та збереження документів на всіх існуючих носіях інформації. У рамках наукового дослідження "Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу (ІГР) у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського" здійснюється розроблення теоретичних, методологічних засад формування нормативно-інструктивних і технологічних документів з питань ІГР на традиційних та електронних носіях інформації. Для реалізації поставлених завдань науково-дослідної роботи (НДР) проводиться комплекс заходів з науково-методичного та інформаційного забезпечення управління фондом, серед яких розроблення найефективніших методів, прийомів і форм, що сприяють оптимізації інформаційних ресурсів, зокрема виявленню і забезпеченню зберігання особливих та унікальних книжкових пам'яток культури як у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського (далі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), так і в мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України (МОН України) та Національної академії педагогічних наук України (НАПН України). Особливої уваги у цьому питанні заслуговують книжкові пам'ятки, які є своєрідною духовною скарбницею людства — мініатюрні видання, що мають наукову, історичну, а також матеріальну цінність, оскільки становлять собою складову пам'яток історії та культури нашої держави і мають суспільне значення.

Згідно із завданнями НДР та з метою отримання найповніших відомостей про фонд, його наповнення, зміст, зберігання і використання, а надалі — створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу науковці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснюють роботу із виявлення та формування фонду колекції "Мініатюрних книг".

Мета статті — висвітлити результати наукового дослідження зі створення колекції мініатюрних книг і забезпечення належних умов для зберігання зазначених документів, розкриття їхнього змісту та надання користувачам доступу до них у традиційній і електронній формах.

Об'єктом дослідження став фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, предметом — колекція мініатюрних книг.

Завдання проведеного дослідження — представлення історії формування фонду колекції "Мініатюрних книг", встановлення кількісного складу мініатюрних видань й оформлення паспорта колекції та забезпечення особливостей зберігання цих документів; розкриття їхнього змісту і надання доступу до них шляхом створення додаткової традиційної картотеки колекції; введення мініатюрних видань до електронного каталогу бібліотеки; надалі — створення ІГР спільно з освітянськими бібліотеками мережі МОН України та НАПН України.

Поняття "мініатюрна книга" сьогодні займає гідне місце серед інших понять і визначень у книгознавстві та бібліофільській літературі. Термін "мініатюрні видання" почали вживати ще в XIX ст. перші російські бібліографи — Г. Геннаді та М. Лисовський, які зацікавились маленькими книжками. Мініатюрні видання (синонім — "книга-малюток", "карликова книжка") мають і емоційно забарвлені форми вживання — "книжки-крихітки", "книжки-карлики", "книжки-ліліпути", "кишенькова книжка", "книжка-колібри", "книжка-комашка", "книжечка" [7, с. 61]. Певний час тривали суперечки про те, що слід розуміти під мініатюрним виданням. Як зазначено у дослідженнях Г. Ковальчук, основним критерієм зарахування книжкового видання до мініатюрного є, насамперед, невеликий формат його аркушів (розмір висоти і ширини) із текстовими та ілюстрованими матеріалами. У різних країнах їхні максимальні розміри різні, так найбільш прийнятний розмір висоти і ширини обкладинки: для видань XV—XIX ст. — 1/32; 1/64 аркуша, для сучасних видань у пострадянських країнах — від 100×100 мм до 76×76 мм та менше. Мікрокнижки — не більше 10×10 мм [6, с. 600].

Мініатюрна книга — книга невеликих розмірів, зазвичай не більше ніж 100×100 мм. У різних країнах визначення розмірів мініатюрних книг можуть бути іншими [10, с. 96].

В Україні, як і в Росії та інших країнах СНД, мініатюрною, вважається та книга, розмір якої не перевищує 100×100 мм, а книжки, трохи більші за висотою та шириною, називаються *малоформатними* (від 107×177 до 100×140 мм). За міжнародними стандартами, мініатюрні видання за висотою й шириною не повинні перевищувати 3-х дюймів (1 дюйм = 25,4 мм, 3 дюйми = 76,2 мм) [1, с. 13].

Витоки мініатюрних видань сягають давніх часів. У середньовіччі створювали рукописні мініатюрні книжки. З виникненням друкарства мініатюрні книжки почали виготовляти

за допомогою рухомого набірної шрифту. В інкунабульний період (до 1501 р.) мініатюрні книжки друкували тими самими шрифтами, що й великоформатні книги. Це призводило до збільшення товщини видання, тому, як правило, у мініатюрних книжках друкувалися твори невеликого обсягу. Надалі, після зменшення розміру шрифтів, з'явилися нові можливості для створення мініатюрних книжок. Найдавнішою друкованою мініатюрною книжкою вважають "Діурналії", виданий у 1468 р., розміром 65×94 мм, фрагмент якої зберігається у Національній бібліотеці в Парижі. Значним кроком уперед у мініатюризації книг став винайдений у другій половині XIX ст. спосіб фотомеханічного репродукування, який уможливив зменшення тексту. Гравірувальники у своїх ілюстраціях до текстів надзвичайно точно передавали кожну дрібну деталь. У царській Росії тоді було надруковано більшість творів класичної літератури видавничою фірмою Франца Йогансона, який у 1875 р. заснував у Києві "Южно-русское книгоиздательство". Успішний підприємець впроваджував у свою діяльність новаторські ідеї, нові технології, спеціалізуючись на виданні й продажу художньої літератури. Одним із вдалих маркетингових ходів його став випуск книг малого формату — так звана "бібліотека-крихітка". Упродовж 1881—1885 рр. в "Южно-русском книгоиздательстве" вийшло друком понад 150 мініатюрних видань 30 авторів. Ці книжки, як правило, видавалися у м'якій оправі форматом від 71×55 мм до 80×60 мм [4, с. 413]. Мета виготовлення маленьких книжок була сформульована ще в середині XIX ст.: продемонструвати ступінь досконалості, до якого дійшло книгодрукування.

Варто зауважити, що мініатюрна книга у більшості випадків, крім форматної ознаки, має цілу низку особливостей, які, безумовно, вирізняють її з багатомільйонного ряду різних за розмірами книжкових видань. Насамперед вона приваблює не тільки своїм зовнішнім, а й внутрішнім оздобленням. І навіть текст починає відігравати не чільну роль, особливо коли починаєш милуватись мистецтвом її поліграфічного виконання: витончений шрифт, гарний папір, спеціальне оформлення. Обкладинки мініатюрних книжок бувають справжніми витворами мистецтва, а для деяких виготовляють ще й футлярчики. Мініатюрні видання призначені для задоволення потреб книголюбів, для демонстрування рівня розвитку книжкової культури і друкарської техніки, як особливий вид пропаганди, взірць книжкового мистецтва, вони стають предметом колекціонування серед шанувальників книг (бібліофілів).

У багатьох країнах Європи та Америки організують різні клуби і товариства колекціонерів (збирачів) мініатюрних книжок, деякі з них у свою чергу передають зібрані колекції до бібліотек або музеїв. Так, відомий український бібліофіл-мініатюрист Веніамін Олександрович Разумов, інженер-будівельник з Горлівки (Донецька область), створив на основі своєї колекції, яку збирав багато років, цілий музей книжкових "крихіток". Його ім'ям згодом був названий музей у м. Горлівці, в основу експозиції якого покладені всі міні-видання колекціонера, — це єдиний в Україні музей мініатюрної книги, який у 1996 р. отримав статус державного, ставши єдиним державним музеєм мініатюрної книги в СНД. Нині Горлівський музей мініатюрної книги зберігає понад 8500 мініатюрних і мікрокнижок (це книги від одного до десяти мм). Максимальний розмір книг у колекції близько 100 мм. Наймініатюрніші примірники можна порівняти з маковим зернятком. Деякі виготовлені у XVIII і XIX ст. Є книги, які побували у космосі. У музеї зберігаються два унікальні примірники з Ефіопії (XVI ст.), а також мініатюрна книжка, зроблена з бересті.

Проблеми роботи з різними книжковими пам'ятками у бібліотеках перебувають у центрі уваги міжнародного спів-

товариства, насамперед — ЮНЕСКО, відповідних інституцій та фахівців. Статус книжкової пам'ятки можуть одержати не тільки рідкісні й цінні видання, які рідко трапляються у фондах невеликих бібліотек, а й книжки з певними особливостями — за історичною значимістю, хронологією видання, змістом, авторством, приналежністю до певної наукової школи, художнім оформленням і поліграфічним виконанням, також примірники з автографами й коментарями визначних педагогів, діячів культури [3]. З метою збереження книжкових пам'яток культури із загальних фондів бібліотеки виокремлюють і організують найцінніші історичні частини — підфони стародруків, рідкісних і цінних видань, які були надруковані впродовж XVIII — поч. XX ст. Починаючи з 90-х років XX ст., більшість бібліотек в Україні розпочали виокремлювати із своїх загальних фондів "книгмалятка", переміщуючи їх до сектору рідкісних і цінних видань. Такий крок не тільки покращив збереження міні-видань, а й надав можливість ознайомитись з ними широкій читацькій аудиторії. Серед бібліотек України, що мають колекції мініатюрних видань — Луганська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. М. Горького, посідає особливе місце за кількістю мініатюрних книжок — понад 600 од. зберігання. Ретельне вивчення і дослідження цих книг дало змогу фахівцям Луганської ОУНБ ім. О. М. Горького підготувати і на початку 2011 р. видати каталог міні-видань "Бібліотека на ладони", з детальним бібліографічним описом кожного. Каталог було надруковано у видавництві "Янтарь" у мініатюрному форматі 60×85 мм, накладом 100 нумерованих примірників [11]. У ньому представлено 625 мініатюрних книг, що вийшли друком з 1945 по 2008 рр. у 49 містах світу, — і, мабуть, це перша спроба бібліографічного опису бібліотечної колекції книжкових "крихіток", виданих в Україні. Захоплює користувачів колекція мініатюрних книжок відділу рідкісних видань та рукописів Центральної наукової бібліотеки (ЦНБ) Харківського національного університету (ХНУ) імені В. Н. Каразіна, в якій налічується близько 1000 примірників — мініатюрні видання XVI—XX ст. (найстаріша в колекції книга-палеотип 1527 р., надрукована в Лейдені). Привертає увагу колекція мініатюрних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), де зберігаються книжки, надруковані впродовж XIX—XX ст. Особливу цінність становлять міні-видання до-революційного періоду. Найменшими серед них є: "Коран" (без місця та року видання, 22×20 мм), "Фауст" Й. В. Гете у двох томах (Лейпціг, 1907—1908, 48×36 мм), "Поезії А. Міцкевича" (Варшава, 1898, 30×23 мм) та ін. [6]. Сформовану колекцію мініатюрних книг Національної історичної бібліотеки України досліджено у 2011 р. фахівцями відділу стародрукованих, рідкісних та цінних книг, у ній налічується близько 300 примірників — твори О. Пушкіна, М. Лермонтова, І. Крилова, К. Рилєєва. Окрасою колекції вважається видання О. Грибєєдова "Горе от ума", надруковане в Санкт-Петербурзі у 1839 р., форматом 67×100 мм. Мініатюрні книжкові пам'ятки культури як сформовані колекції (зібрання) міні-видань також зберігаються у Національній парламентській бібліотеці України. Науковій бібліотеці Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, Херсонській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Олесея Гончара, Донецькій обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Н. К. Крупської та в інших книгозбірнях України.

Для збереження цілісності галузевого інформаційного ресурсу та розкриття його змісту і популяризації вже сформовані такі колекції: "Твори Януша Корчака та літератури про нього", "Подарункові видання Т. Г. Гунчака", "Твори І. Бондарчука та літератури про нього", "Педагогіка", "Психологія", "Шкільні підручники", "Періодичні видання 1807—1917 рр." тощо.

Бібліотечний фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського сформований на базі фондів двох книгозбірень: наукової бібліотеки Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України (АПН України) та Центральної освітнянської бібліотеки Інституту змісту і методів навчання Міністерства освіти України (МОН України), тому історія фонду тісно пов'язана зі становленням і розвитком цих установ. Фонд наукової бібліотеки Інституту педагогіки АПН України є найбільшою складовою бібліотечною фонду головного приміщення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. І, як зазначено у дослідженнях П. Рогової, фонд бібліотеки Інституту педагогіки почав формуватись ще у другій половині XIX ст. Харківським товариством поширення в народі грамотності (ХТГ), заснованим у 1869 р. [9, с. 88]. Невелику частину цього фонду, а серед них кілька примірників (9 од. зберігання) мініатюрної книги, — у тому числі й рідкісне, цінне видання 1907 р., отримане у спадок від бібліотеки Українського науково-дослідного інституту педагогіки (УНДІП) з Харкова, який у січні 1944 р. було переведено у Київ ще у воєнні роки і розпочалась робота з відновлення формування бібліотечного фонду. Наприкінці 1999 р., згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 1999 р. № 2018, увесь цей фонд був переданий до новозаснованої ДНПБ України. Для створення колекції мініатюрних книг із фонду головного приміщення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського виокремлено 74 пр. міні-видань, розмір яких не перевищує 100×100 мм. До колекції також увійшли ще 16 примірників документів 70—90 рр. XX — початку XXI ст., виділені з фонду філії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. З них 11 од. мініатюрних книжок отримано філією від основної частини бібліотечного фонду Центральної освітнянської бібліотеки Інституту змісту, методів навчання Міністерства освіти України (1993—1999 рр.). Ця бібліотека, в свою чергу, була правонаступницею *педагогічної бібліотеки* Київського будинку вчителя, заснованої у 1923 р. при Київському будинку працівників освіти, який у 1934 р. було реорганізовано в Будинок учителя. Кілька документів (5 пр.) надійшло до фонду філії ДНПБ України упродовж 2000-х років, після створення ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського — це, зокрема мініатюрні книги, надруковані видавництвом "Київ" у Києві, форматом 90×60 мм: Л. Водзинська "Натали", В. Ковалінський "Пушкин в Києве," В. Некрасов "Дом Турбиных", М. Рибаків "Юбилей Пушкина в Києве", та останнє поповнення 2012 р. від видавництва "МікроВ" — А. Трофіменко "За пивом по миру: Великобританія. Ірландія" (формат 90×70 мм).

На 1 лютого 2013 р. універсальна колекція мініатюрних видань ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського нараховувала 90 примірників: 27 пр. — українською мовою, 56 пр. — російською та 7 пр. крихітних словників з іноземних мов (англійської, іспанської, німецької, польської, чеської).

Отже, формування колекції — є результатом цілеспрямованого збирання літератури за певними комплексними або однорідними ознаками, в аналізованому випадку, для створення колекції мініатюрних видань, книги із загального фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського виокремлювались за розміром їхнього формату (висота (довжина) і ширина видання), яка не повинна перевищувати максимальний розмір 100×100 мм, а формування колекції здійснювалось як сукупність процесів комплектування, організації, зберігання, використання, управління тощо для найповнішого розкриття фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського і систематичного забезпечення цілеспрямованої популяризації найцінніших та найунікальніших міні-видань, що сприяють розвитку науки, у тому числі педагогічної, освіти і практики в Україні.

Колекція містить науково-популярні праці з педагогіки — 2 кн. (Я. Корчак "Как любить ребёнка", друк 1980 р.); довідкові видання — 20 пр., зокрема словники і путівники, кілька

з них мають обкладинки, зроблені зі штучної шкіри; суспільно-політичні та публіцистичні твори — 7 кн.; 39 пр. літературно-художніх творів, серед яких збірники віршів класиків української та російської літератури, а саме, твори Т. Шевченка, Лесі Українки, М. Рильського, А. Прокоф'єва, І. Котляревського та інших, окремі літературознавчі твори та тематичні збірки поезій; решту видань — 22 пр. становлять дитячі "книжки-малючки", зокрема казки Г.-Х. Андерсена, твори: А. Барто, Л. Кассіля, С. Маршака та інших дитячих письменників. Серед колекції мініатюрних книг, виданих у дореволюційній Росії — видання 1907 р., форматом 100×80 мм, надруковане російською мовою за старою орфографією з використанням букви "ъ", видане приватним книговидавництвом М. Козмана в Одесі (*Майдановь Д. Т. "Новый карманный словарь иностранных слов, вошедших в употребление в русском"*). Звертають на себе увагу вісім примірників крихітних словників видання 1934—1942 рр., розміром 100×70 мм, та шість примірників розміром 80×56 мм, надрукованих у Харкові, Москві державними видавництвами "Радянська школа", "Советская энциклопедия", Госиздатом іноземних і національних словарей¹, і тільки один словничок 1942 р. видання "Українсько-німецький кишеньковий словник", надрукований у м. Лейпціг (Німеччина) комерційним видавництвом "Отто Гаррасовіц". Решта довідкових видань за розміром від 100×86 мм до 70×50 мм надруковано упродовж 1967—1982 рр. різними радянськими та іноземними видавництвами, зокрема в Москві, Сімферополі, Празі, Варшаві. Значну частину колекції становлять літературно-художні видання 1944—1999 рр., серед яких тематичні збірки віршів класиків української та російської літератури, окремі літературознавчі твори, збірки поезій радянських часів і твори дитячих письменників. Формат цих видань різний: від 100×80 мм до 50×75 мм, їх надруковано державними видавництвами Києва, Дніпропетровська, Донецька, Львова, Одеси, Харкова, Москви, Ленінграда, Пермі, як за радянських часів, так і за часів незалежності України. Найчастіше трапляються мініатюрні книжки, що виходили у видавництвах: "Київ", "Дніпро", "Україна", "Музична Україна", "Наукова думка" у Києві, "Плаї" з Івано-Франківська, "Вища школа" зі Львова та російськими видавництвами "Московский рабочий", "Книга", "Плакат", "Детгиз" та ін. Форматом мініатюрних видань у радянські часи видавались також партійні та державні документи, твори політичних діячів. У 1981 р. небаченим для такого виду видання накладом — 50 000 пр. було видано *"Звітну доповідь Генерального секретаря ЦК КПРС Л. І. Брежнєва на XXVI з'їздові КПРС..."*, форматом 76×50 мм в яскравій обкладинці, тоді як *"Государственный гимн СССР"* видання 1979 р. (формат 70×60 мм) вийшов друком лише у кількості 3000 пр.

Отже, тематика мініатюрних видань середини і кінця XX ст. багатогранна, книги цього періоду друкувались здебільшого державними видавництвами кількома мовами і, як правило, були якісно оформлені, містили яскраві ілюстрації, кожне вирізнялось своєю оригінальністю та неповторністю.

Фізичний стан документів із колекції "Мініатюрних книг" задовільний, тільки один примірник потребує реставрування (відновлення міцності форми) — це видання 1907 р. На початок жовтня 2012 р. фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського підготовлено *паспорт* колекції "Мініатюрних книг" та проведено дослідження цих видань. З огляду на наявність печаток інших бібліотек, штампів книжкових магазинів, дарчих підписів на книжкових виданнях цієї колекції, можна зробити висновок, що вони були подаровані науковцями, передані іншими бібліотеками або придбані за державні кошти, хоча трапляються книжки, які були отримані раніше, ще за радянських часів як обов'язковий примірник.

¹ Два останніх видавництва у 1963 р. об'єдналися в одне ("Советская энциклопедия") і проіснували до 1974 р.

Книжкові пам'ятки культури, сформовані в колекції, підфонди РЦВ потребують постійного збереження і, як правило, організуються окремо від основного фонду в спеціально виділеному приміщенні або виокремлюються у загальному книгосховищі бібліотеки. Особливо цінні та унікальні документи розміщують у закритих шафах з відповідною поміткою в описах та на документах. Обов'язковим є оформлення цих фондів спеціальними заголовками та роздільниками. Важливим аспектом зберігання підфонду РЦВ, колекцій, книжкових зібрань є їх планові перевірки, які проводяться не рідше одного разу на три—п'ять років або у разі заміни відповідальної особи [5]. Для забезпечення оптимального режиму зберігання і безпеки підфонду РЦВ, колекцій, книжкових зібрань у приміщенні бібліотеки необхідно дотримуватись фізичних та санітарно-гігієнічних умов: не допускати потрапляння прямих сонячних променів на книги, уникати як надмірної сухості, так і вологості повітря у приміщеннях, періодично переглядати документи з метою виявлення різних уражень та відбору книг, які потребують ремонтно-палітурних або реставраційних робіт, що відповідають ДСТУ ГОСТ 7.50—2006 "Консервація документів. Загальні вимоги".

Дотриманню у ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського необхідних фізичних і санітарно-гігієнічних умов зберігання книжкових пам'яток культури сприяло прийняття рішення дирекції про визначення місця розташування (збереження) мініатюрних видань. Виокремлена й сформована їхня колекція зберігається в читальній залі філії ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у шафах під склом, зі спеціальним заголовком, вологість повітря у залі оптимальна: 55%—57%, а середньодобова температура приміщення +18°C за рік, що є нормою; документи на полицях періодично переглядаються і регулярно знепилюються. Фонд колекції "Мініатюрних книг" розміщено за алфавітом авторів або назв праць, усі нові надходження та підсумкові роботи з перевірки міні-видань заносяться до паспорта колекції.

Важливим напрямом роботи з колекцією є розкриття її змісту. Основним засобом інформування користувачів про наявність мініатюрних книг є каталоги (традиційні та електронні), картотеки, бібліографічні покажчики, інформаційні списки, наукові та науково-популярні видання, дослідження, путівники по фонду, буклети тощо, які представлені на порталі бібліотеки і друкуються традиційним способом. Упродовж 2012 р. науковцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського сформовано відкрити (для майбутніх поповнень) колекцію мініатюрних видань, що представлена в алфавітному та систематичному каталогах ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з відповідними помітками на картках, а також у додатковій, окремо створеній картотеці "Колекція мініатюрних книг". За 2012—2013 рр. завершено введення міні-видань до електронного каталогу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, в якому бібліографічний опис здійснюється з використання програмного забезпечення "Ірбіс-64". Отже, створена колекція мініатюрних видань дає можливість користувачам ознайомитись з особливим видом книжкової продукції — мініатюрними книгами, серед яких є приклади справжнього книжкового мистецтва.

Варто зазначити, що виконання комплексу заходів, спрямованих на забезпечення довготривалого зберігання бібліотечних фондів, зокрема колекції мініатюрної книги, здійснюється згідно з чинним законодавством, нормативними актами, що визначають розвиток педагогічної науки, освіти, культури, бібліотечної справи і ґрунтуються на взаємозв'язку з іншими частинами фонду. Виокремлення, реєстрація найцікавіших пам'яток книжкової культури, зокрема мініатюрних книжкових видань, сприяє розкриттю фонду бібліотеки, забезпеченню належних умов для збереження особливих документів, а створення додаткової традиційної

картотеки колекцій і введення таких видань до електронного каталогу бібліотеки для подальшого створення ІПР допомагають розкрити зміст документів і популяризувати їх шляхом надання доступу користувачам до інформації як у традиційній, так і в електронній формах.

Сьогодні для освітянських бібліотек актуально стає не ідея "володіння документом", а ідея "надання доступу до джерел інформації". Тому в кожній книгозбірні мережі освітянських бібліотек МОН України і НАПН України потрібно сформувати за галузевим принципом систему взаємопов'язаних бібліотечних фондів та інформаційних ресурсів, зокрема РЦВ, колекцій, зібрань, особливих бібліотек і надавати до них доступ для спільного використання науковими установами, освітніми закладами. Необхідно активніше досліджувати і популяризувати найцікавіші книжкові пам'ятки культури з метою введення до наукового обігу особливих та маловідомих документів.

Список використаної літератури

1. Види книжок / підгот.: Наталя Петрова, Галина Плиса // Вісник Книжкової палати. — 2001. — № 5. — С. 12—15.
2. Галушин Г. Мал золотник, да дорог / Григорий Галушин // Библиофил. — 2000. — № 2. — С. 167—173.
3. Збереження бібліотечно-інформаційних ресурсів України: нова політика і нові технології: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 20—22 листоп. 2006 р., м. Харків / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; [уклад.: В. В. Мірошникова, О. П. Куніч]. — Х. : ХДНБ, 2007. — 184 с.
4. Книга : енциклопедія / редкол.: И. Е. Баренбаум, А. А. Беловицкая, А. А. Говоров [и др.]. — М. : Большая рос. энцикл., 1998. — 800 с.
5. Ковальчук Г. Діяльність бібліотек зі збереження національної документальної спадщини: проблеми кооперації / Г. Ковальчук // Бібліотечна планета. — 2010. — № 3. — С. 9—11.
6. Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах / Г. І. Ковальчук. — К. : НБУВ, 2004. — 644 с.
7. Костюк Я. Н. О любителей миниатюрных книг / Я. Н. Костюк // Мир библиографии. — 2005. — № 2. — С. 60—63.
8. Рабинович М. А. В мире миниатюрной книги / М. А. Рабинович. — СПб. : Изд. Н. Куприянова, 2001. — 256 с. — (Клуб любителей миниатюрной книги. Библиофильская серия).
9. Рогова П. І. Педагогічні бібліотеки України (друга половина XIX — 20-ті роки XX ст.): [монографія] / П. І. Рогова; АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. — К. : Четверта хвиля, 2009. — 270 с.
10. Словник книгознавчих термінів / В. Буран, В. Медведєва, Г. Ковальчук, М. Сенченко. — К. : Кн. палата України, 2003. — 160 с.
11. Смоляренко Я. Луганський каталог мініатюрних книг / Яков Смоляренко // Бібліотечний форум України. — 2011. — № 2. — С. 12—14.
12. Столяров Ю. Н. Как сохранить библиотечный фонд : (секреты старого книгохранителя) : учеб.-метод. пособие / Ю. Н. Столяров. — М. : ИПО Профиздат ; МГУКИ, 2001. — 254 с.

В статтю представлено определение понятия "миниатюрное издание", исследована история формирования коллекции "Миниатюрных книг" в фонде ГНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского, рассмотрены вопросы обеспечения особых условий хранения таких документов, раскрыты состав и содержание коллекции.

This article presents the definition of the "miniature edition", examines the history of the formation of the "Miniature books" collection in the fund of the V. O. Sukhomlinsky State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, considers special storage conditions such documents, discloses the composition and content of the collection.

Надійшла в редакцію 17 травня 2013 року